

PHÁT HUY GIÁ TRỊ LỊCH SỬ - VĂN HÓA CỦA DINH ĐỘC LẬP

The promotion of historical and cultural value of Independence Palace

TS. Trần Thị Hạnh Lợi⁽¹⁾, Võ Hoàng Huy⁽²⁾

⁽¹⁾Trường Đại học Sài Gòn

⁽²⁾Học viên cao học Trường Đại học Sài Gòn

TÓM TẮT

Dinh Độc Lập là một công trình kiến trúc độc đáo, mang nhiều giá trị về lịch sử - văn hóa, là “nhân chứng” quan trọng trong các cuộc kháng chiến chống ngoại xâm của dân tộc Việt Nam thời hiện đại. Sau khi đất nước hoàn toàn thống nhất, Dinh Độc Lập tiếp tục góp phần vào quá trình xây dựng và phát triển đất nước. Cho đến nay, Dinh đã không ngừng phát huy các giá trị của nó trong tiến trình phát triển của Thành phố Hồ Chí Minh và cả nước. Việc phát huy giá trị của Dinh trở thành vấn đề được Thành phố và nhà nước quan tâm. Trong bài viết này chúng tôi tập trung làm rõ việc phát huy những giá trị về lịch sử - văn hóa của Dinh Độc Lập qua công tác khai thác, bảo tồn.

Từ khóa: Dinh Độc Lập, bảo tồn và phát huy, giá trị lịch sử - văn hoá

ABSTRACT

Independence Palace is a unique architectural work, bearing many historical and cultural values and an important “witness” in the resistance wars against foreign invaders of the Vietnamese people in the modern period. After the country was completely reunified, the Independence Palace continued to contribute to the process of building and developing the country. Up to now, the Independence Palace has promoted its values in the development process of Ho Chi Minh City as well as the whole country. The promotion of the great value of the Independence Palace has become a matter of concern to the City and the State. This article focuses on clarifying the promotion of historical and cultural values of the Independence Palace through exploitation and conservation.

Keywords: Independence Palace, preservation and promotion, historical and cultural values

1. Đặt vấn đề

Dinh Độc Lập là công trình kiến trúc đặc sắc, một di tích lịch sử đặc biệt của Thành phố Hồ Chí Minh. Đây là nơi chứa đựng nhiều kí ức của người dân Sài Gòn nói riêng, nhân dân miền Nam nói chung về thời kì chống ngoại xâm hào hùng của dân tộc. Trải qua thăng trầm lịch sử, Dinh Độc Lập không chỉ là một “chứng nhân” lịch sử, là biểu tượng của sự hòa hợp,

thống nhất đất nước mà còn là một công trình kiến trúc tiêu biểu, niềm tự hào về kiến trúc xây dựng của người Việt Nam. Mỗi du khách khi đến Sài Gòn, không thể không đến chiêm ngưỡng công trình kiến trúc có giá trị lịch sử đặc biệt này. Năm 2009, Dinh Độc Lập là một trong 10 Di tích quốc gia đặc biệt đầu tiên của Việt Nam được công nhận. Vì thế, công tác bảo tồn, khai thác để phát huy các giá trị lịch

sử, văn hóa, kinh tế... của Dinh Độc Lập càng trở nên được coi trọng. Nó đòi hỏi phải có sự kết hợp giữa các cấp chính quyền của Thành phố cũng như ý thức giữ gìn di sản của tất cả người dân cũng như du khách tham quan Dinh.

2. Giá trị lịch sử - văn hóa của Dinh Độc Lập

2.1. Lịch sử hình thành và tồn tại của Dinh Độc Lập

Dinh Độc Lập hay Hội trường Thống Nhất (Quận 1 – Thành phố Hồ Chí Minh) là một công trình kiến trúc có bề dày lịch sử hơn 150 năm. Được khởi công xây dựng lần đầu vào năm 1868 bởi Thống đốc La Grandière, trải qua nhiều giai đoạn khác nhau của lịch sử, Dinh Độc Lập từng là nơi đặt bộ máy xâm lược của các chính quyền thực dân, đồng thời là một trong những “nhân chứng” quan trọng cho chặng đường dài đấu tranh giải phóng của dân tộc Việt Nam

Năm 1862, sau khi chiếm được 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ thực dân Pháp bắt tay vào thiết lập bộ máy cai trị. Để khẳng định sự có mặt, vai trò và sức mạnh của mình tại vùng Viễn Đông, Pháp cho xây dựng một dinh thự ngay tại trung tâm Sài Gòn làm nơi đặt bộ máy thống trị. Ngày 23/2/1868, công trình Dinh Thống đốc Nam Kỳ do kiến trúc sư Achille Antoine Hermitte thiết kế được khởi công trên một khu đất rộng 12ha, đối diện với Đại lộ Norodom nên còn được gọi là Dinh Norodom. Năm 1873 Dinh được đưa vào sử dụng. Sau khi hoàn thành, tổng kinh phí xây dựng Dinh Thống đốc Nam Kỳ lên đến 4.714.000 franc” (Hồ Sơn Đài, 2018, tr.56) – một số tiền không hề nhỏ trong bối cảnh lúc bấy giờ.

Năm 1954, sau khi Pháp thất bại, Dinh Norodom được Pháp chuyển giao cho Ngô Đình Diệm. Đến ngày 8/9/1954 Thủ tướng

Ngô Đình Diệm ra công văn số 39-PTT/PDL thông báo đổi tên Dinh Norodom thành Dinh Độc Lập (Hồ sơ 342). Sau cuộc trưng cầu dân ý ngày 26/10/1955, Ngô Đình Diệm phế truất Quốc trưởng Bảo Đại và trở thành Tổng thống của chế độ Việt Nam Cộng hòa. Dinh Độc Lập trở thành Phủ Tổng thống của chế độ Việt Nam Cộng hòa cho đến năm 1975.

Ngày 27/2/1962, hai phi công thuộc phe đảo chính là Nguyễn Văn Cử và Phạm Phú Quốc điều khiển hai máy bay AD6 ném bom làm sập hoàn toàn cánh trái Dinh Độc Lập (Thái Bình, 2021). Do không thể phục hồi nguyên trạng Dinh, Ngô Đình Diệm quyết định cho san bằng và xây một dinh thự mới trên nền đất cũ theo đồ án thiết kế của Kiến trúc sư Ngô Viết Thụ. Ngày 01/7/1962, công trình Dinh Độc Lập mới chính thức được khởi công. Ngày 31/10/1966, Dinh Độc Lập mới được khánh thành với sự chủ trì của Nguyễn Văn Thiệu - Chủ tịch Ủy ban lãnh đạo quốc gia và Nguyễn Cao Kỳ - Chủ tịch Ủy ban Hành pháp Trung ương (Hồ Sơn Đài, 2018, tr. 207). Từ khi được đưa vào sử dụng, Dinh Độc Lập là cơ quan đầu não của nền Đệ nhị Cộng hòa, chứng kiến nhiều biến cố chính trị trong nội bộ chính quyền Sài Gòn.

Ngày 30/4/1975, lá cờ của Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam tung bay trên nóc Dinh Độc Lập, báo hiệu chiến dịch lịch sử Hồ Chí Minh toàn thắng, cuộc chiến đấu giải phóng Miền Nam, thống nhất đất nước hoàn toàn thắng lợi. Chế độ Việt Nam Cộng hòa chính thức sụp đổ. Như vậy, Dinh Độc Lập chính là nơi ghi dấu thắng lợi hoàn toàn cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước, giải phóng miền Nam thống nhất đất nước năm 1975. Từ đó đến nay, Dinh cũng là nơi diễn ra và chứng

kiến nhiều sự kiện lịch sử lớn, trực tiếp tác động đến tiến trình lịch sử nước nhà.

Hiện nay, Dinh Độc Lập do Cục Quản trị II - Văn phòng Chính phủ quản lý. Do công trình này có giá trị lịch sử quan trọng nên ngày 12/8/2009 Thủ tướng Chính phủ đã ra quyết định số 1272/QĐ-TTg xếp hạng Di tích lịch sử Dinh Độc Lập là di tích quốc gia đặc biệt đợt 1 cùng với 9 di tích khác (Quyết định về việc xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt, 2009).

2.2. Giá trị lịch sử - văn hóa của Dinh Độc Lập

Trải qua thời gian với nhiều biến động, Dinh Độc Lập thực sự là một trong những “nhân chứng” quan trọng của lịch sử đất nước nói chung và Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng. Vì vậy, Dinh Độc Lập là một trong những công trình kiến trúc chứa đựng những giá trị to lớn về nhiều mặt, đặc biệt là giá trị về lịch sử, văn hoá.

Từ khi xây dựng cho đến nay Dinh Độc Lập đã có nhiều sự thay đổi. Về tên gọi, Dinh có nhiều tên gọi khác nhau như: Dinh Norodom, Dinh Toàn Quyền, Dinh Tổng Thống, Phủ Đầu Rồng. (Ngô Đức Thịnh, 2012, tr.62). Năm 1954, Dinh được đổi tên thành Dinh Độc Lập và đến năm 1976 Dinh Độc Lập được mang tên mới là Dinh Thống Nhất. Tuy nhiên, ngày nay Dinh Độc Lập vẫn là tên gọi phổ biến bởi nó không chỉ có ý nghĩa về mặt ngôn từ mà quan trọng hơn chính là chứa đựng nhiều giá trị lịch sử văn hóa không chỉ của riêng Thành phố Hồ Chí Minh mà là cả dân tộc Việt Nam.

Hiện nay, Dinh Độc Lập, là nơi hội họp của Chính phủ, nơi tiếp đón nghi lễ ngoại giao khu vực phía nam; nơi tổ chức tang lễ cho cán bộ lãnh đạo cấp cao ở phía nam và cũng là điểm tham quan du lịch đặc biệt thu hút du khách trong và ngoài nước

khi đến Thành phố Hồ Chí Minh.

Trong giai đoạn 1955 - 1975, Dinh Độc Lập trở thành cơ quan đầu não, gắn liền với chế độ Việt Nam Cộng hòa tại miền Nam Việt Nam. Trong hơn 20 năm, Dinh Độc Lập cũng chứng kiến không ít những cuộc thanh trừng, đảo chính trong nội bộ chính quyền Sài Gòn hay sự ra đi liên tiếp của 3 đời Tổng thống Việt Nam Cộng hòa là Nguyễn Văn Thiệu, Trần Văn Hương và Dương Văn Minh vào cuối tháng 4/1975 (Hồ Sơn Đài, 2018, tr.264)

Cùng với chính quyền Việt Nam Cộng hòa, Dinh Độc Lập cũng là nơi ghi dấu ấn những chiến dịch, sự kiện quan trọng của quân dân ta. Trong đó có sự cuộc không kích vào ngày 8/4/1975 do phi công Nguyễn Thành Trung thực hiện với 2 quả bom ném xuống Dinh Độc Lập. Tuy không gây thiệt hại nhiều, song sự kiện này đã khiến cho chính quyền Nguyễn Văn Thiệu trở nên rối loạn. Người Mỹ tỏ rõ sự hoảng hốt và bắt đầu di tản khỏi Sài Gòn, kéo theo sự khủng hoảng lan rộng trong công chức và quân đội Việt Nam Cộng hòa (Hồ Sơn Đài, 2018, trang 256). Dinh Độc Lập cũng là nơi chứng kiến sự kiện quan trọng nhất trong thế kỷ XX, đó chính là cuộc chuyển giao quyền lực giữa chính quyền Sài Gòn và chính quyền cách mạng trong ngày 30/4/1975.

Sau ngày giải phóng Miền Nam, từ ngày 15 đến ngày 21/11/1975, Hội nghị Hiệp thương chính trị thống nhất hai miền Nam – Bắc được tổ chức tại Dinh Độc Lập. 11h45 ngày 21/11/1975, lễ kí kết các văn kiện của Hội nghị được tiến hành tại phòng khánh tiết Dinh Độc Lập (Hồ Sơn Đài, 2018, tr. 280 – 281). Từ năm 1976, Dinh Độc Lập tiếp tục đồng hành cùng sự chuyển mình, thay đổi và phát triển từng ngày của đất nước và Thành phố mang tên

Bác. Nhiều sự kiện chính trị, ngoại giao quan trọng của Thành phố Hồ Chí Minh và đất nước được tổ chức tại Dinh Độc Lập như một sự khẳng định vai trò và tầm quan trọng của Dinh trong lịch sử dân tộc.

Sự thăng trầm của Dinh Độc Lập và những sự kiện lớn mà Dinh đã trải qua trong những năm tháng ác liệt của chiến tranh đã tạo nên giá trị lịch sử vô cùng to lớn cho Dinh. Chính vì vậy, Dinh Độc Lập lại trở thành điểm tham quan hấp dẫn của khách du lịch. Đến với Dinh Độc Lập, mỗi du khách sẽ được cảm nhận phần nào lịch sử Việt Nam suốt hơn một thế kỷ. Vì thế nó không đơn thuần chỉ là một điểm du lịch, mà đó còn là nhân chứng lịch sử quan trọng mà các thế hệ sau cần gìn giữ, phát huy.

Dinh Độc Lập còn là một công trình văn hóa đặc sắc thể hiện qua lối kiến trúc và cách bài trí, nội thất bên trong. Khi thiết kế Dinh Độc Lập, vì muốn tìm một ý nghĩa văn hóa đặc biệt cho công trình, kiến trúc sư Ngô Viết Thụ đã lấy ý tưởng từ triết lý phương Đông cổ truyền và bản sắc văn hóa của dân tộc để thiết kế. Kiến trúc dinh là sự kết hợp hài hòa giữa nghệ thuật kiến trúc hiện đại với kiến trúc truyền thống phương Đông.

Dinh Độc Lập với chiều cao 26m, được xây dựng trên diện tích 4.500m², diện tích sử dụng là 20.000m², gồm 3 tầng chính, 1 sân thượng, 2 gác lửng, 1 tầng nền, 2 tầng hầm và một sân thượng cho máy bay trực thăng đáp xuống. Trong Dinh có hơn 100 căn phòng, tùy theo mục đích sử dụng, được trang trí theo nhiều phong cách khác nhau (Tiến Dũng, n.d.). Với quy mô này, Dinh Độc Lập trở thành một công trình kiến trúc vừa hoành tráng vừa độc đáo. Nó thể hiện ở cách kết cấu của công trình mang tính phong thủy của phương Đông

với bình diện thể hiện theo các chữ: cát, khầu, trung, tam, vương, chủ, hung. Mỗi chữ đều mang những ý nghĩa sâu sắc như tốt lành, may mắn, hưng thịnh, chủ quyền... Nhưng đồng thời, Dinh cũng được xây dựng mang nét kiến trúc hiện đại phương Tây. Đây cũng là nét kiến trúc xuất hiện ở nhiều công trình lớn khác ở Đông Dương trong thế kỷ XX.

Bên cạnh sự hoành tráng, hiện đại, Dinh Độc Lập còn chứa đựng nhiều giá trị văn hóa đặc sắc thông qua các hạng mục trang trí và bố trí các vật dụng. Đó là những họa tiết trang trí hình đầu rồng – một biểu tượng cho sự uy nghi, quyền lực trong văn hóa phương Đông, các bức tranh, phù điêu lớn tại các vị trí trung tâm của Dinh, góp phần tôn lên vẻ đẹp tổng thể cho công trình. Ngoài ra, cách bố trí, vật dụng trong Dinh cũng mang trong mình một giá trị văn hóa to lớn. Kiến trúc sư Ngô Viết Thụ đã khéo léo bày trí Dinh một cách khoa học, “đơn giản, trang nhã, thay thế cho hình thức diêm dúa trước đây” (Nguyễn Thị Việt Anh, 2009, tr.70).

Một điểm nổi bật khác trong nghệ thuật trang trí tại Dinh Độc Lập là hầu hết các gian phòng đều được trải thảm trên phần lớn bề mặt, hoặc toàn bộ gian phòng. Các loại thảm với màu sắc, họa tiết khác nhau phù hợp với nội thất, mục đích sử dụng và chủ nhân của gian phòng. Các bộ bàn ghế được chế tác từ gỗ - nguyên liệu quen thuộc, mộc mạc trong văn hóa Việt Nam, kết hợp với những kỹ thuật điêu khắc hiện đại tạo nên những bộ bàn ghế mang đậm nét văn hóa Việt nhưng kiểu dáng lại rất “Tây”, chứa đựng nhiều giá trị nghệ thuật, văn hóa to lớn. Khi du khách tham quan chiêm ngưỡng các vật dụng được bài trí trong Dinh, có thể cảm nhận được phần nào nếp sống, sinh hoạt của giới thượng

lưu Sài Gòn cũng như Việt Nam trong những thập niên giữa thế kỷ XX.

Như vậy, nếu như giá trị lịch sử của Dinh Độc Lập gắn liền với các sự kiện chính trị, quân sự quan trọng của Sài Gòn và của đất nước, thì giá trị văn hóa của Dinh lại được thể hiện thông qua kiến trúc, điêu khắc và cách bài trí, thiết kế nội dung trong Dinh. Tuy nhiên, giữa lịch sử và văn hóa không có sự tách rời rõ ràng. Bởi trong mỗi nét kiến trúc hay điêu khắc, mỹ thuật, trang trí đều chứa đựng yếu tố lịch sử. Ngược lại, mỗi một sự kiện chính trị quan trọng của đất nước cũng thể hiện được những nét văn hóa riêng. Vì vậy, việc bảo tồn và phát huy các giá trị lịch sử và giá trị văn hóa của Dinh Độc Lập luôn song hành với nhau. Điều này càng có ý nghĩa hơn khi Dinh Độc Lập là một công trình kiến trúc đã được xếp hạng là di tích Quốc gia đặc biệt của Việt Nam.

3. Bảo tồn và phát huy giá trị của Dinh Độc Lập

3.1. Bảo tồn giá trị Dinh Độc Lập

Di tích lịch sử là một phần quan trọng góp phần tạo nên đặc trưng của một thành phố. Vì vậy, việc bảo tồn các công trình đó chính là cách để chúng ta lưu giữ lịch sử cho tương lai. Là di tích Quốc gia đặc biệt, Dinh Độc Lập là một chứng tích lịch sử quan trọng, nơi diễn ra và chứng kiến nhiều sự kiện lịch sử lớn, là một công trình chứa đựng những giá trị thẩm mỹ, văn hóa của Thành phố Hồ Chí Minh. Do vậy, công tác bảo tồn Dinh Độc Lập luôn nhận được sự quan tâm của Thành phố và cả nước.

Năm 2013 Thủ tướng Chính phủ đã ra công văn số 410/QĐ-TTG ngày 7/3/2013 về việc phê duyệt Quy hoạch chi tiết 1/500 bảo tồn, tôn tạo di tích lịch sử Dinh Độc Lập, Hội Trường Thống Nhất, Thành phố Hồ Chí Minh. Theo đó để bảo tồn Dinh,

Thành phố sẽ tiến hành tôn tạo kiến trúc cảnh quan, đảm bảo giữ nguyên hình thức kiến trúc gốc, tôn tạo các công trình phụ trợ. Các công trình xây dựng mới chủ yếu trên nền các công trình cũ theo hình thức kiến trúc mái dốc, lợp ngói, phù hợp với điều kiện khí hậu nhiệt đới, đồng thời hài hòa với các công trình kiến trúc sẵn có. Đối với các công trình xung quanh di tích phải hạn chế chiều cao và phải có kiến trúc, màu sắc tương đồng với kiến trúc của Dinh. Giao thông bên ngoài Dinh chủ yếu là đi bộ. Một số đoạn đường được sử dụng nhưng hạn chế trong phạm vi nhất định.

Trong thời gian qua, Ban quản lý di tích đã nỗ lực thực hiện nhiều hoạt động nhằm bảo tồn tốt nhất những giá trị của khu di tích Dinh Độc Lập. Trong đó có hai hoạt động quan trọng là nghiên cứu, sưu tầm và tôn tạo, sửa chữa Dinh. Công tác trùng tu, sửa chữa Dinh Độc Lập cũng được chú trọng nhằm bảo tồn những giá trị cũng như phục vụ tốt hơn cho hoạt động của Dinh trong vai trò mới, bối cảnh mới. Tuy nhiên, quá trình trùng tu, sửa chữa diễn ra chưa thật sự khoa học, chưa nghiên cứu kỹ tổng thể và còn nặng về kinh tế hơn giá trị di tích đã vô tình làm mai một đi giá trị to lớn của Dinh trong tiến trình lịch sử dân tộc.

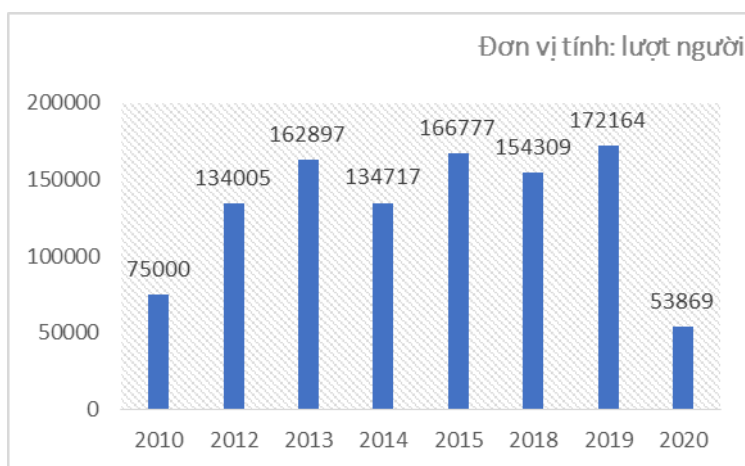
Dù vậy, việc tôn tạo kiến trúc, cảnh quan Dinh Độc Lập đã tạo điều kiện thuận lợi cho Thành phố Hồ Chí Minh khai thác có hiệu quả hơn những lợi ích kinh tế, văn hóa, giáo dục từ công trình này. Đồng thời, nó có ý nghĩa to lớn trong công tác tuyên truyền, giáo dục truyền thống yêu nước, phục vụ nghiên cứu khoa học và đáp ứng nhu cầu sinh hoạt văn hóa của nhân dân.

3.2. Phát huy giá trị Dinh Độc Lập

Là một công trình kiến trúc tiêu biểu, mang nhiều giá trị lịch sử - văn hóa, Dinh

Độc Lập là một trong những địa điểm giáo dục truyền thống cách mạng của Thành phố Hồ Chí Minh và cả nước. Với xu thế hội nhập quốc tế, công tác giáo dục truyền thống tại Dinh Độc Lập càng được tăng cường với nhiều hình thức khác nhau, lượng khách trẻ em, học sinh, sinh viên đến tham quan Dinh Độc Lập tương đối đông, chiếm trên 1/5 lượng khách trong nước (Nguồn: tổng hợp từ số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất). Ngoài các hình thức như tham quan, lắng nghe thuyết minh về Dinh Độc Lập, các em còn được tham

gia các hoạt động như: sinh hoạt ngoại khóa, kết nạp Đội, kết nạp Đoàn... tham gia các cuộc thi như: vẽ tranh, viết cảm nhận... Cùng với các hoạt động giáo dục truyền thống, các hoạt động giáo dục dự án, dạy học chủ đề được đặc biệt quan tâm. Tại đây, các em học sinh được trực tiếp trải nghiệm, hoàn thành các khóa học chủ đề trong chính không gian lịch sử - văn hóa của Dinh. Từ đó, tạo hứng thú trong học tập cũng như giáo dục truyền thống dân tộc cho các em học sinh, tạo nên một môi trường giáo dục đa dạng và hấp dẫn.

Biểu đồ 1: Lượt khách học sinh, sinh viên và trẻ em đến tham quan Dinh Độc Lập (2010 - 2020)

Nguồn: Tác giả tổng hợp từ số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất

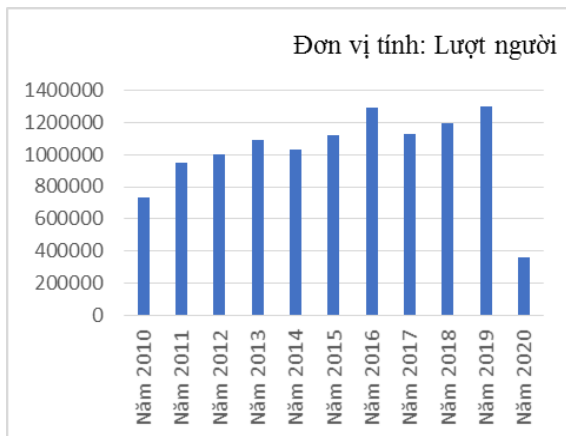
Dinh Độc Lập còn là điểm đến của nhiều tổ chức đoàn thể chính trị - xã hội trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh và cả nước. Các tổ chức như Đoàn Thanh niên, Hội Liên hiệp thanh niên, Hội Sinh viên Việt Nam... thường xuyên chọn Dinh Độc Lập như một địa chỉ đồ quan trọng trong các buổi sinh hoạt chủ điểm, kết nạp Đoàn... Các tổ chức chính trị xã hội như Hội Cựu chiến binh, Hội Người cao tuổi, Hội Phụ nữ, Mặt trận Tổ quốc... cũng chọn Dinh Độc Lập là nơi tổ chức

các hoạt động kỷ niệm, giáo dục truyền thống. Ngoài chức năng giáo dục truyền thống, Dinh Độc Lập còn là một trong những trung tâm văn hóa lớn. Nhiều sự kiện văn hóa lớn được tổ chức tại Dinh Độc Lập như một sự khẳng định giá trị to lớn của Dinh, đồng thời là một cách để nâng tầm sự kiện khi được diễn ra tại Dinh Độc Lập.

Giá trị kinh tế của Dinh Độc Lập là một giá trị mới được khẳng định từ sau năm 1990, thời điểm Dinh Độc Lập chính

thức mở cửa phục vụ khách tham quan trong và ngoài nước. Khi nói về vấn đề khai thác giá trị của Dinh Độc Lập trong phát triển kinh tế, chúng ta có thể đề cập

đến một số khía cạnh cụ thể như: nguồn thu từ khách tham quan du lịch, cơ hội việc làm, thu hút vốn đầu tư xã hội, khả năng tổ chức các sự kiện, v.v.

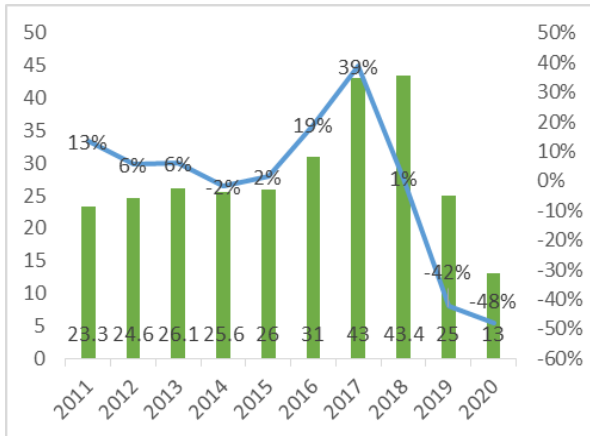

Biểu đồ 2: Lượt khách đến tham quan Dinh Độc Lập từ năm 2010 đến năm 2020

Nguồn: Tác giả tổng hợp từ số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất

Về hoạt động tham quan, du lịch: là một di tích nằm ngay trung tâm Quận 1 – Thành phố Hồ Chí Minh, cùng các giá trị lịch sử - văn hóa to lớn, Dinh Độc Lập đóng vai trò quan trọng trong chương trình du lịch tại Thành phố Hồ Chí Minh. Trong giai đoạn từ năm 2010 đến năm 2020, Dinh Độc Lập đón hơn 11 triệu lượt khách đến tham quan, trong đó có hơn 5 triệu lượt khách quốc tế, 4 triệu lượt khách trong nước và gần 2 triệu sinh viên, trẻ em và các đối tượng chính sách. (Nguồn: Số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất)

Doanh thu từ hoạt động tham quan du lịch tại Dinh Độc Lập trong các năm qua tương xứng với tình hình phát triển chung của du lịch Thành phố Hồ Chí Minh. Tốc độ tăng trưởng cao nhất trong hoạt động tham quan, du lịch tại Dinh Độc Lập rơi vào khoảng thời gian 2017 – 2018 với tỉ lệ là 39%. Đây cũng là năm đạt doanh thu từ

Biểu đồ 3: Doanh thu từ hoạt động tham quan Dinh Độc Lập (2011 - 2020) (tỷ đồng)

Nguồn: Tác giả tổng hợp từ số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất

hoạt động tham quan, du lịch cao nhất của Dinh Độc Lập với 43,4 tỷ đồng. Đến cuối năm 2019, trong bối cảnh dịch Covid chung của cả nước, hoạt động du lịch tại Dinh Độc Lập cũng chững lại, tốc độ tăng trưởng âm, doanh thu chỉ còn 25 tỉ (năm 2019) và 13 tỉ (năm 2020) (Nguồn: số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất). Nếu so sánh với tổng thể ngành du lịch Thành phố Hồ Chí Minh thì hoạt động tham quan, du lịch tại Dinh Độc Lập còn khá nhỏ bé, mức doanh thu cũng khá khiêm tốn nhưng du lịch tại Dinh Độc Lập đã phản ánh khá rõ nét cũng như góp phần vào quá trình phát triển chung của du lịch thành phố.

Việc phát huy giá trị kinh tế của khu di tích Dinh Độc Lập còn được thể hiện thông qua khả năng thu hút vốn đầu tư từ xã hội. Trong đó, tổ chức sự kiện đang là một trong những phương pháp quảng bá hình ảnh cũng như giá trị của Dinh tốt nhất hiện nay.

Theo số liệu thống kê gần đây của Hội trường Thống Nhất, các hoạt động cho thuê mặt bằng để tổ chức các cuộc họp, hội nghị cũng như các sự kiện của các tổ chức, doanh nghiệp mang về một nguồn thu lớn, “chiếm 1/5 giá trị doanh thu của đơn vị” (Nguyễn Thị Việt Anh, 2009, tr.112), góp phần nâng cao đời sống của cán bộ, nhân viên tại Dinh. Ngoài ra, với lượng khách du lịch đông đảo đến Dinh Độc Lập, nhu cầu sử dụng các dịch vụ tại Dinh cũng tăng cao. Hội trường Thống Nhất đã mở rộng đấu thầu cho một số doanh nghiệp như kinh doanh dịch vụ ẩm thực, nước giải khát, bán hàng lưu niệm, trồng cây xanh... hoạt động trong khuôn viên Dinh Độc Lập. Việc này đã giúp cho Dinh Độc Lập ngày càng trở nên sinh động và hấp dẫn hơn đối với khách tham quan trong và ngoài nước. Mỗi năm có hàng triệu lượt khách đến thăm quan Dinh Độc Lập. Lượng du khách đông đảo đã đem lại một nguồn thu rất lớn đối với Dinh Độc Lập.

Một giá trị kinh tế khác của Dinh Độc Lập là cơ hội việc làm. Theo số liệu từ Hội trường Thống Nhất, từ năm 2010 đến năm 2020, số cán bộ, nhân viên, người lao động tại Dinh Độc Lập có sự biến động theo chiều hướng tăng. Năm 2010, số lượng công chức, viên chức, người lao động làm việc tại Hội trường Thống Nhất là 152 người, đến năm 2020, là 217 người. Trong đó, năm 2013 là năm Hội trường Thống Nhất có số lượng lao động cao nhất với 238 người (Nguồn: số liệu thống kê của Hội trường Thống Nhất). Với một thị trường lao động như ở Thành phố Hồ Chí Minh, việc có một công việc với thu nhập ổn định trong một cơ sở di tích hoạt động có thu như Dinh Độc Lập có ý nghĩa rất quan trọng.

Ngoài các hoạt động khai thác do Hội trường Thống Nhất quản lý, hiện nay trong

khuôn viên của Dinh Độc Lập cũng đang tiến hành khai thác các dịch vụ ăn uống, quà lưu niệm... theo hình thức đấu thầu tư nhân. Tại những cơ sở này cũng duy trì một số lượng nhân viên làm việc nhất định, trong đó cũng có nhiều đối tượng sinh viên làm thêm ngoài giờ tại đây, góp phần tạo thêm nhiều cơ hội việc làm cho người dân Thành phố.

3.3. Đề xuất một số giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử - văn hóa của Dinh Độc Lập

Việc bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử nói chung, Dinh Độc Lập nói riêng rất quan trọng. Bởi nó không chỉ góp phần gìn giữ di tích mà nó còn giúp tạo nên sự thăng hoa cho các giá trị văn hóa chung của dân tộc. Có thể nói, bảo tồn và phát triển là hai nhân tố quan trọng, có ý nghĩa chiến lược của mỗi quốc gia. Trong lĩnh vực di sản văn hóa, bảo tồn và phát huy giá trị của di tích (một cách đúng mức) sẽ đem lại những hiệu quả thiết thực cho phát triển kinh tế, xã hội.

Việc bảo tồn và phát huy các giá trị lịch sử - văn hóa của Dinh luôn được Ban Quản lý Dinh cũng như các cấp lãnh đạo quan tâm thực hiện và đã thu được một số kết quả bước đầu. Tuy nhiên, theo các nhà khoa học, tại Dinh “đã và đang diễn ra một nghịch lý, một mặt, người ta thừa nhận nó như một di tích lịch sử - văn hóa và đã có nhiều cố gắng để bảo tồn và phát huy; nhưng mặt khác nó lại có một đời sống khác, nơi diễn ra các cuộc hội họp lớn của Quốc gia và Thành phố. Hai hoạt động này không phải lúc nào cũng “xuôi chèo mát mái”, mà nhiều khi đối chọi nhau, cái này triệt tiêu, cản trở cái kia và cuối cùng bao giờ chức năng di tích lịch sử - văn hóa cũng lép vế và bị thua thiệt”. (Ngô Đức Thịnh, 2012, tr.64). Bên cạnh đó, sức ép từ

quá trình đô thị hóa với những vấn đề như kiến trúc đô thị, dân số, giao thông, môi trường... cũng là những trở ngại lớn ảnh hưởng đến công tác bảo tồn và phát huy giá trị Dinh Độc Lập.

Trên cơ sở phân tích quy hoạch 1/500 của Thủ tướng Chính phủ và dưới góc nhìn của nhóm tác giả, chúng tôi xin đề xuất một số biện pháp nhằm góp phần vào công tác bảo tồn và phát huy các giá trị của Dinh như sau:

Thứ nhất, nâng cao nhận thức về giá trị đặc biệt của khu di tích Dinh Độc Lập thông qua các hoạt động tìm hiểu về Dinh. Theo dòng thời gian, những giá trị lịch sử, văn hoá của Di tích này không ngừng được bồi đắp. Những thế hệ trẻ của Thành phố, của đất nước cần được hiểu rõ hơn, đúng hơn về lịch sử dân tộc và Dinh Độc Lập chính là một trong những “pho sử sống” của những thời kỳ hào hùng đã qua. Vì vậy, cần thường xuyên tuyên truyền và nâng cao nhận thức cho người dân, cho đồng bào Việt Nam tại nước ngoài cũng như bạn bè quốc tế về Dinh Độc Lập.

Thứ hai, đẩy mạnh đầu tư cơ sở vật chất, kỹ thuật, sưu tầm, hoàn thiện tư liệu lịch sử và hiện vật nhằm bảo tồn và phát huy giá trị của Dinh Độc Lập. Hiện nay, số tài liệu, hiện vật đã được sưu tầm, phục dựng công phu, trưng bày tại Dinh rất khoa học và có tính thẩm mỹ cao nhưng vẫn luôn cần sự đầu tư của Nhà nước để tiếp tục bổ sung và bảo quản. Nội dung trưng bày cũng cần phải được bố trí một cách hợp lý, tránh làm loãng chủ đề.

Thứ ba, tiếp tục nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và đưa tiến bộ khoa học công nghệ vào các hoạt động quản lý và nghiệp vụ của Dinh Độc Lập. Một yếu tố quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy giá trị Dinh Độc Lập là con người. Ban

Quản lý Dinh Độc Lập đầu tư vào công tác đào tạo và bồi dưỡng nguồn nhân lực cho đội ngũ cán bộ quản lý và cán bộ, nhân viên, đồng thời đưa tiến bộ khoa học kỹ thuật và công nghệ vào trong hoạt động của Dinh.

Thứ tư, phát huy vai trò của cộng đồng đối với vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị Dinh Độc Lập. Bên cạnh sự quản lý có hiệu quả của các cấp chính quyền và Ban Quản lý Dinh Độc Lập thì chính nhân dân, trước hết là người dân Thành phố Hồ Chí Minh đã tham gia tích cực trong việc bảo tồn, tôn tạo Dinh Độc Lập ngày càng khang trang, khẳng định tầm vóc và vị thế của Dinh. Việc tuyên truyền vận động và phát huy vai trò của cộng đồng tham gia vào bảo tồn và phát huy giá trị di sản Dinh Độc Lập là một yêu cầu tất yếu đặt ra hiện nay. Đây cũng chính là con đường nhằm lan toả các giá trị của Dinh Độc Lập trong cộng đồng.

4. Kết luận

Khu di tích Dinh Độc Lập là di tích cấp quốc gia đặc biệt có giá trị và vai trò rất quan trọng của cả nước. Di tích lịch sử là nơi quan trọng để kết nối giữa quá khứ với hiện tại và tương lai. Trải qua bao thăng trầm, Dinh Độc Lập tồn tại như một chứng nhân lịch sử, một biểu tượng về văn hóa và kiến trúc của dân tộc Việt Nam. Ngày nay, cùng với sự phát triển nhanh chóng của kinh tế - xã hội, Dinh Độc Lập đã có những bước chuyển mình, đóng góp to lớn vào công tác giáo dục, văn hóa và kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh. Vì vậy, song song với quá trình đẩy mạnh khai thác, công tác bảo tồn Dinh cũng cần được quan tâm đúng mức, nhằm giữ gìn một trong những biểu tượng lịch sử - văn hóa nổi bật của Thành phố Hồ Chí Minh nói riêng và cả nước nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Nguyễn Thị Việt Anh (2009). *Dinh Độc Lập từ góc nhìn văn hóa*. Luận văn Thạc sĩ Văn hóa học, Đại học Khoa học xã hội và nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh - Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.
- Hồ Sơn Đài (chủ biên). (2018). *Dinh Độc Lập - Lịch sử và biến động*. NXB Chính trị Quốc gia Sự Thật.
- Ngô Đức Thịnh. (2012). Về các giá trị của di tích lịch sử - văn hóa Dinh Độc Lập. *Tạp chí Di sản văn hóa số 2 (39) – 2012*, trang số 62 – 64
- Hồ sơ 342, phòng Tòa Đại biểu Chính phủ Nam phần*- Trung tâm Lưu trữ quốc gia II
- Thái Bình. (2021, ngày 1 tháng 5). *Những điều ít biết về Dinh Thống Nhất*. Truy xuất từ <https://cand.com.vn/thoi-su/Trang-8-db-Nhung-dieu-it-biet-ve-Dinh-Thong-Nhat-i603617/>
- Tiến Dũng, J. (n.d). *Di tích lịch sử Dinh Độc Lập*. Truy xuất từ <http://dsvh.gov.vn/di-tich-lich-su-dinh-doc-lap-2937>
- Quyết định về việc xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt*. (n.d.). Truy xuất từ http://vanban.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&mode=detail&document_id=90093

Ngày nhận bài: 19/11/2021

Biên tập xong: 15/01/2022

Duyệt đăng: 20/01/2022